

Література

1. Антонюк В. П. Структурні зрушення в національній економіці як загроза для сталого розвитку України. Вісник економічної науки України. 2017. № 2 (33). С. 7-12. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/130364> (дата звернення: 27.11.2025).
2. Дячук О. В., Грицина Л. А., Пономарьова М. С. Інклюзивний розвиток бізнесу в Україні як інструмент просторової рівності: теоретико-прикладний аналіз. 2025. URL: <https://www.researchgate.net/publication/396147568> (дата звернення: 27.11.2025).
3. Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak> (дата звернення: 27.11.2025).
4. Мірошник Р. О., Прокоп'єва У. О. Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні: проблеми і перспективи. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Проблеми економіки та управління. 2020. № 4 (1). С. 63–71. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21613/maket200296-65-73.pdf>
5. Статистична інформація Державного управління статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 330

Емілія ГНАП, здобувач вищої освіти

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна
Науковий керівник: Любов ГАЦ, старший викладач

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ МІЦНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Emiliia HNAP, higher education applicant

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine
Supervisor: Lyubov HATS, Senior Lecturer

ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STRENGTH OF SMALL BUSINESSES

Підприємства малого бізнесу є найбільш вразливими до зовнішніх економічних шоків, структурних дисбалансів та кризових ситуацій. За останні п'ять років малий бізнес України пережив кілька послідовних кризових хвиль, серед яких пандемія COVID-19, інфляційні процеси, зростання виробничих витрат, логістичні порушення та повномасштабна збройна агресія 2022 року. Кожен із цих факторів суттєво вплинув на фінансові результати, ліквідність, інвестиційні можливості та загальну стійкість підприємств.

Фінансова міцність підприємств малого бізнесу є одним із ключових факторів стабільності національної економіки, особливо в умовах воєнного стану, високої інфляції та структурних змін ринку. Малий бізнес в Україні забезпечує більше 70% зайнятості (див. таблиця 1) та формує основу регіональних економік, проте саме ця група підприємств найбільше вразлива до кризових явищ. Оцінка їхньої фінансової міцності за останні п'ять років дозволяє визначити масштаби трансформацій малого бізнесу та окреслити тенденції, що визначатимуть його майбутній розвиток.[7, с. 45].

Таблиця 1

Оцінка зайнятих працівників у сфері малого бізнесу [[9]

Роки	Частка зайняти працівників в МП	Частка зайнятих працівників у ФОП	Темп росту частки зайнятих в МП	Темп росту зайнятих працівників у ФОП
2020	19,068	28,726	98,447	99,241
2021	19,865	28,474	104,183	99,122
2022	19,057	28,258	95,929	99,240
2023	18,754	31,926	98,413	112,983
2024	18,470	32,649	98,487	102,265

Аналіз фінансових результатів показує суттєві коливання показників залежно від економічних і політичних умов. У 2019 році більшість підприємств демонстрували позитивну динаміку прибутковості, що було пов'язано з відносною макроекономічною стабільністю та зростанням внутрішнього попиту [6, с. 94]. За даними Держстату, частка прибуткових малих підприємств у 2019 році становила близько 75%, а загальна рентабельність операційної діяльності залишалась на рівні 6–8%. Проте вже у 2020 році пандемія COVID-19 спричинила різке зниження фінансових показників: обсяги реалізації зменшилися, витрати зросли, а рентабельність більшості секторів впала до 2–3%. Значна кількість підприємств зазнала збитків, особливо у сферах торгівлі, послуг та транспорту [2 с. 112].

Період 2021 року характеризувався частковим відновленням малого бізнесу завдяки пом'якшенню карантинних обмежень та зростанню споживчої активності. Прибутковість малих підприємств почала зростати, а частка збиткових підприємств скоротилася. Проте з початком повномасштабної війни у 2022 році економічна ситуація різко погіршилася. Значна питома частка МП закрили бізнес, а в інших різко впали доходи.

У 2023 році малий бізнес демонструє поступове відновлення, однак темпи цього процесу залишаються неоднорідними залежно від галузі та регіону. Підприємства, що здійснюють діяльність у сферах ІТ, логістики, торгівлі та виробництва товарів першої необхідності, демонструють швидше відновлення фінансової стійкості. За даними Держстату, частка прибуткових малих підприємств у 2023 році зросла до 58%, а середня рентабельність операційної діяльності стабілізувалася в межах 3–5%. Проте високий рівень витрат, інфляційний тиск та порушення ланцюгів постачання продовжують негативно впливати на фінансові результати значної частини підприємств [4 с. 312].

Оцінка ліквідності малого бізнесу (див рис.1) показує, що більшості підприємств відчувають дефіцит обігового капіталу, що зумовлює зростання короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у середньому становить 0,1–0,2, що свідчить про недостатню здатність підприємств оперативно покривати поточні зобов'язання. Низькі показники ліквідності загрожують ризиком неплатоспроможності, особливо у підприємств торговельного та виробничого секторів. Одночасно високий рівень кредитного навантаження ускладнює доступ до фінансових ресурсів, оскільки банки посилюють вимоги до позичальників, а відсоткові ставки залишаються підвищеними.

Рис. 1 Оцінка ліквідності підприємств малого бізнесу (сформовано за даними [9])

Важливим індикатором фінансової міцності є залежність підприємств від зовнішнього фінансування. За останні роки частка власного капіталу в структурі фінансування малого бізнесу зменшується (див.таблиця 1), що свідчить про зростання боргового навантаження та низьку здатність підприємств накопичувати фінансові резерви. Зменшення частки довгострокових інвестицій також демонструє брак стійкого фінансування, що обмежує модернізацію виробництва та інноваційний розвиток малого бізнесу. У воєнних умовах підприємства вимушені переключатися на короткострокові рішення, спрямовані на підтримку операційної діяльності, а не на довгострокове стратегічне планування [8, с. 575].

Таблиця 1

Динаміка показників оцінки фінансової незалежності малого бізнесу

Роки	Частка Власного капіталу у вартості капіталу	Відхилення (%)	Покриття необороних активів власним капіталом, тис.грн	Відхилення (%)
2019	0,193	43,600	-454579247,6	-25,689
2020	0,172	-10,683	-577937322,2	27,137
2021	0,212	23,288	-419296693,7	-27,449
2022	0,179	-15,760	-571438498,2	36,285
2023	0,138	-22,693	-735631004,3	28,733
2024	0,155	11,929	-718535430,6	-2,324

*Сформовано за даними [9]

Попри труднощі, низка підприємств демонструє здатність адаптуватися: змінювати бізнес-модель, оптимізувати витрати, переходити на онлайн-формати, розширювати ринки збуту. Це підтверджує, що фінансова міцність залежить не тільки від макроекономічних умов, а й від управлінських рішень, гнучкості бізнес-процесів і здатності підприємств оперативно реагувати на виклики. Застосування інструментів антикризового управління, державних програм підтримки та грантового фінансування також сприяє стабілізації фінансового стану малого бізнесу.

Отже, оцінка фінансової міцності малого бізнесу за останні п'ять років демонструє складну, але поступово стабілізуючу динаміку. Ключовими проблемами залишаються нестача обігових коштів, низька ліквідність, високе боргове навантаження та залежність від зовнішніх шоків. Однак наявність позитивних тенденцій та

адаптивність підприємств дозволяють прогнозувати поступове зміцнення фінансової стійкості малого бізнесу та зменшення фінансових ризиків.

Література:

1. Державна служба статистики України. Показники рентабельності підприємств за видами економічної діяльності у 2019–2023 роках : статистичний бюлетень. – Київ : Держстат України, 2024. – 86 с.
2. Державна служба статистики України. Фінансові результати діяльності суб'єктів малого підприємництва України за 2019–2023 роки : статистичний збірник. – Київ : Держстат України, 2024. – 112 с.
3. Жовнірчик, Я. Ф. Фінансові ризики підприємств у нестабільних економічних умовах : монографія. – Київ : КНЕУ, 2021. – 198 с.
4. Іванченко, В. М. Фінансова стійкість підприємств: теорія, оцінювання, управління : монографія. – Київ : КНЕУ, 2021. – 312 с.
5. Ковальчук, Т. Ф. Фінансовий аналіз суб'єктів малого підприємництва: методологія та практика : монографія. – Київ : КНЕУ, 2022. – 268 с.
6. Міністерство економіки України. Звіт про стан та тенденції розвитку малого та середнього підприємництва в Україні у 2023 році. – Київ : Мінекономіки України, 2024. – 94 с.
7. Петренко, О. І. Оцінювання фінансової стійкості та платоспроможності підприємств малого бізнесу // Фінанси України. – 2023. – № 7. – С. 45–58.
8. Савицька, Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посіб. – Київ : Знання, 2021. – 575 с.
9. Статистична інформація Державного управління статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 331.5:004.8

Анна ГРИЦАЙ, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Зоряна АРТИМ-ДРОГОМИРЕЦЬКА, канд. екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА «ВОЄННИЙ ПАРАДОКС» РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Anna HRYTSAI, applicant for the first (Bachelor's) level of higher education

Scientific supervisor: Zoriana ARTYM-DROHOMYRETSKA, Ph.D in Economics., Assoc. Prof.
Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

DIGITIZATION AND THE “MILITARY PARADOX” OF THE UKRAINIAN LABOR MARKET

Повномасштабна російська агресія радикально трансформувала ринок праці України, створивши явище, відоме як «воєнний парадокс» – одночасне існування високого рівня безробіття та гострого дефіциту кваліфікованих працівників. За даними МОП, рівень безробіття станом на 2025 рік складає близько 11–13%, тоді як 29–70% компаній не можуть знайти працівників потрібної кваліфікації [1, 2]. Це явище виникло через масову зовнішню міграцію (5,8–6,9 млн осіб, переважно жінок та фахівців), мобілізацію чоловіків, внутрішнє переміщення населення та демографічну кризу, що скоротили пропозицію робочої сили на 25% порівняно з довоєнним періодом [2, 3].